

**Międzynarodowa konferencja naukowa *Język i literatura czeska*
– refleksja ważnych wydarzeń historycznych,
Racibórz 2–4 września 2009 r.**

Refleksja ważnych wydarzeń historycznych przechowywana w języku i w literaturze czeskiej to temat trzydniowej międzynarodowej konferencji naukowej, która odbyła się w Instytucie Neofilologii w PWSZ w Raciborzu w dniach 2–4 września 2009 r. Organizatorami konferencji byli: Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Ostrawskiego w Ostrawie, Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Instytut Neofilologii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Raciborzu.

Jest to już piąta z kolei konferencja poświęcona językowi i literaturze czeskiej; poprzednie to: *Język i literatura czeska na przełomie wieków*, *Język i literatura czeska w XX wieku*, *Język i literatura czeska w interakcji*, *Język i literatura czeska w europejskim kontekście kulturowym*. W tym roku udział wzięło 46 naukowców z Republiki Czeskiej, Austrii i Polski. Uczestnicy reprezentowali takie ośrodki uniwersyteckie, jak: Wiedeń, Praga, Brno, Ostrawa, Pilzno, Ústí nad Labem, Olomuniec, Opawa, Warszawa, Poznań, Opole, Bielsko-Biała i Racibórz. Polscy i czescy bohemiści biorący udział w sympozjum przedstawili wyniki swych badań poświęconych problemom bohemistyki językoznawczej i literaturoznawczej.

Gości powitał i konferencję otworzył Rektor Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Raciborzu, prof. dr hab. Michał Szepelawy, który w swym słowie wstępnym podziękował czeskim i polskim bohemiście za tak liczny przyjazd do naszej uczelni, mającej już swoje trwałe miejsce wśród szkół wyższych regionu śląskiego. Jednocześnie życzył wszystkim owocnych obrad i wielu miłych wrażeń z pobytu w naszym mieście.

Obrady odbyły się w pięciu sekcjach: 1. Refleksja wydarzeń historycznych w literaturze czeskiej; 2. Konfrontacja mitów narodowych i rzeczywistości jako źródło inspiracji literatury czeskiej; 3. Literatura czeska a historia narodu; 4. Wpływ ważnych wydarzeń historycznych na rozwój języka czeskiego; 5. Stylistyczne zróżnicowanie języka czeskiego. Poprzedziła je część plenarna, w której wystąpili: prof.

PhDr. Marie Krčmová z Uniwersytetu w Brnie (*Historické mezníky vývoje české jazykové situace*), prof. PhDr. Dobrava Moldanová, CSc. z Uniwersytetu w Ústí nad Labem (*Reflexe 1. světové války v díle Boženy Benešové a A.M. Tilschové*), prof. PhDr. Viktor Viktora, CSc. z Uniwersytetu w Pilźnie (*Pobělohorské elegie (v předvečer 21. června 1621 na Staroměstském náměstí)*), prof. PhDr. Jiří Marvan, Ph.D. z Uniwersytetu w Pradze (*Klíčové osobnosti, díla a události v raných dějinách české jazykové mysli 800–1300*) oraz prof. PhDr. Jaroslav Hubáček, CSc. z Uniwersytetu w Českých Budějovicach i Uniwersytetu Ostrawskiego (*Synonymie v sociolektech jako výraz reflexe společenského dění*). W swych wystąpieniach prelegenci zarysowali problemy, których rozviniecie uczestnicy konferencji przedstawili w pięciu sekcjach.

Obrady sekcji pierwszej toczyły się głównie wokół problemu biografizmu w literaturze czeskiej ze szczególnym zwróceniem uwagi na wydarzenia z historii dawnej Czech (np. doc. PhDr. Karel Komárek, Ph.D. z Uniwersytetu w Olomuńcu *život a umučení Jana Sarkandra v české literatuře*; prof. PhDr. Jiří Svoboda, DrSc. z Uniwersytetu Ostrawskiego *Šaldovské téma*; dr Michał Stefański z Polskiej Akademii Nauk w Warszawie *Znaczący incydent. O jednym wierszu Wolker’a*; prof. PhDr. Svatava Urbanová, CSc. z Ostrawy *Obrázkové dějiny a portréty významných historických osobností v současné české literatuře pro děti a mládež*; dr Patrycja Pająk z Uniwersytetu Warszawskiego *Rewitalizacja tradycji historycznych w powieściach czarnych Miloša Urbana*), ale też odwołując się do okresu nam współczesnego (np. PhDr. Jindřiška Svobodová, Ph.D. z Uniwersytetu w Olomuńcu *Historické události 20. století očima dětského vyprávěče*; PhDr. Libor Martinek, Ph.D. z Uniwersytetu w Opawie *Henryk Jasiček a události roku 1968*).

Głównym problemem, nad którym dyskutowano w sekcji drugiej, była konfrontacja mitów narodowych i rzeczywistości jako źródło inspiracji literatury czeskiej. PhDr. Bohuslav Hoffman, CSc. z Uniwersytetu Karola w Pradze omówił problem *Jára da Cimrman a další postavy českého mytického nebe*, mgr Tomáš Kaválek z Uniwersytetu w Olomuńcu zajął się *Dvojdmosti obrazu Prahy ve válečných sbírkách Jaroslava Seiferta*, dr Daniel Jakubíček, Ph.D. z Uniwersytetu w Olomuńcu opisał *Český mýtus a jeho obraz jako symbol naděje v historické próze období okupace*, mgr Vladimír Brčáková z Uniwersytetu w Olomuńcu ukazała *Mýnus emigrantství u Egona Hostovského*, a mgr Martin Šíp z Uniwersytetu w Pilźnie przybliżył *Polemiku s českým národním mýtem v díle Karla Michala*.

Sekcja trzecia rozwijała myśl wyrażoną w obradach plenarnych przez prof. Viktora Viktora, jaki jest stosunek historii do fikcji literackiej i jak z punktu widzenia historycznoliterackiego przedstawia się ten problem dziś. Podczas analizy

problemu odwoływano się również do historii Europy (np. mgr Zdeňka Menšíková z Uniwersytetu w Ústí nad Labem *Persona et tempus: perspektivace člověka a dějin v české literatuře 20. století*; mgr Karolina Slamová z Uniwersytetu Ostrawskiego *Prokletá i požehnaná – tradice české literatury z perspektivy exilového kritika Igora Hájka*; dr Aleksandra Paják z Uniwersytetu Opolskiego *Mistrza Kanpanusa zmagania z historiá*; dr Martin Tomášek, Ph.D. z Uniwersytetu Ostrawskiego *Historický vývoj interpretace motivů krajiny u K. H. Máchy*; dr Eric Gilk, Ph.D. z Uniwersytetu w Ołomuńcu *Michalova »Čest a sláva« jako kontrafaktuální historie?*; dr Zdeněk Smolka, Ph.D. z Uniwersytetu Ostrawskiego *Texty, obrazy, stavby. (Nad romány V. Macury, V. Vokolka a M. Urbana)*; mgr Justyna Kościukiewicz z PWSZ w Raciborzu *Wieczny powrót w twórczości Milana Kundery*).

W sekcji czwartej rozważano problem „przechowywania” historii narodowej w czeskich wyrazach i związkach frazeologicznych, toteż wpływ ważnych wydarzeń historycznych na rozwój i kształt języka czeskiego to tematyka przeważającej części wystąpień tej grupy bohemistów (np. prof. PhDr. Marie Čechová, DrSc. z Uniwersytetu w Ústí nad Labem *Frazeologie a doba*; PhDr. Mira Načeva-Marvanová, Ph.D. z Uniwersytetu w Ústí nad Labem *Totalitní frazeologie v dnešním rouše beránců*; PhDr. Alena M. Černá, Ph.D. z Czeskiej Akademii Nauk w Pradze *Knihťisk a jeho vliv na starší české lexikum*; dr Miroslav Vepřek, Ph.D. z Uniwersytetu w Ołomuńcu *Rok 1097 – významný mezník ve vývoji českého jazyka a kultury?*; dr Darina Hradilová, Ph.D. z Uniwersytetu w Ołomuńcu *Lexikální prostředky vyjadřující negativní postoje a emoce v projevech současné mládeže*). Zajęto się także prozą historyczną (np. prof. PhDr. Petr Mareš, CSc. z Uniwersytetu Karola w Pradze *Cizí jazyky v historické próze Vladimíra Körnera*) i instrumentacją głoskową czeskiej poezji (np. mgr Lukáš Neumann z Uniwersytetu w Ołomuńcu *Hlásková instrumentace jako jintonajný prostředek v české poezii let 1938–1945*).

Drugim problemem w tej sekcji, któremu poświęcono najwięcej uwagi, było leksykalne rozwarstwienie języka czeskiego (np. PhDr. Diana Svobodová, Ph.D. z Uniwersytetu Ostrawskiego: *Cizojazyčné neologizmy: mezi módností a standardem*; mgr Martina Kyselová z Uniwersytetu Zachodnioczeskiego w Pilźnie: *Módní výrazy v mluvených projevech žáků ZŠ*; dr Joanna Korbut z PWSZ w Raciborzu *Od »arboristy« do »zorbonauta« – nomina agentis i nomina attributiva (personalia) w najnowszej czeszczyźnie*; dr Ewa Michalska z Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej: *Vliv angličtiny ve slovní zásobě češtiny po roce 1989*; PhDr. Adéla Přikrylová z Uniwersytetu Karola w Pradze *Zrádnost nových francouzských slov v češtině*).

Problem stylistycznego różnicowania języka czeskiego ma długą tradycję w Czechach. Pierwsze prace na ten temat powstają w latach trzydziestych, dając początek nowej szkole stylistycznej: stylistyce funkcjonalnej. Do dziś istnieją dwa mocne ośrodki zajmujące się tą problematyką: Praga i Brno. W ten nurt włączają się również i polskie ośrodki badawcze, przede wszystkim Kraków, Warszawa, Lublin i Opole, a także językoznawcy (w tym i bohemiści) wywodzący się z tego ośrodka. To właśnie zagadnienie stało się centrum rozważań sekcji piątej. Przedstawiono w nim opis przede wszystkim stylu publicystycznego (np. prof. PhDr. Jana Hoffmannová, DrSc. z Czeskiej Akademii Nauk w Pradze *Mystifikace v mediálním a reklamním dialogu: kódové a stylové předstírání a jeho proměny v čase*); PhDr. Ivana Kolářová, CSc. z Uniwersytetu w Brnie *Univerbizace v názvech v Moravském krasu a okolí v textech různých stylových oblastí*; prof. dr hab. Mieczysław Bałowski z Uniwersytetu w Poznaniu i PWSZ w Raciborzu *Jazyk diskursu politického pierwszych wolnych wyborów w Czechach*), ale także omówiono styl dydaktyczny (np. PhDr. Eva Hájková, CSc. z Uniwersytetu Karola w Pradze *Jazyk učebnic českého jazyka v období budování socialismu*), styl naukowy (np. dr Agata Ostrowska-Knapik z Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej *Ceska i polska terminologia komunistyczna*) i ogólny dialekt kulturalny, a dokładniej mówiąc, jedną z form tej odmiany języka czeskiego: formuły grzecznościowe w języku ogólnym (np. PhDr. Jiří Hasil z Uniwersytetu Karola w Pradze *Vyjadřování zdvořilosti za totality a dnes*).

Reasumując, możemy powiedzieć, że wygłoszone na konferencji referaty skupiały się na dwu podstawowych zagadnieniach: literaturoznawczej refleksji wydarzeń historycznych w odniesieniu do literatury czeskiej oraz językoznawczej: wpływowi wydarzeń historycznych na rozwój i kształt języka czeskiego. W pierwszym przypadku można było usłyszeć referaty (m.in.) na temat symboli w literaturze czeskiej, czeskiego mitu i jego obrazu jako wyrazu nadziei w prozie historycznej okresu okupacji, a także wiele uwagi poświęcono polemice z czeskim narodowym mitem we współczesnych utworach literackich (np. mitowi emigracji w XX wieku). W sekcjach językoznawczych zaś dyskutowano (m.in.) o czeskiej frazeologii, o neologizmach, o terminologii komunistycznej, o wpływach języka angielskiego na czeszczyznę po 1989 r., a także o stylach funkcjonalnych języka czeskiego, w tym także o dyskursie politycznym pierwszych wolnych wyborów w Czechach.

Miłym akcentem konferencji była uroczystość, którą pierwszego dnia konferencji organizatorzy zgotowali Profesorowi Jarosławowi Hubáčkowi z okazji jego 80 urodzin. Był nią tort w kształcie *Słownika českých žargonů* autorstwa Jubilata. Życzymy Panu Profesorowi jeszcze wielu lat owocnej pracy.

Trzy dni obrad szybko upłynęły. Pozostawiły po sobie jednak plon w postaci ciekawych analiz, ważnych dla zgłębiania zagadnień współczesnego języka i litera-

tury czeskiej. Chcąc bowiem zrozumieć współczesną literaturę, należy poznać jej korzenie: tradycję literacką i dziedzictwo kulturowe (w tym historyczne). Z owocem konferencji będą mogli zapoznać się wszyscy, również ci, którzy nie mieli okazji wysłuchać wystąpień czeskich i polskich bohemistów, zgromadzonych na raciborskiej konferencji. Zamykając bowiem obrady, prof. M. Bałowski zapowiedział wydanie kolejnego tomu z serii „Język i literatura czeska a...”, w którym znajdą się zaprezentowane referaty. Ponadto zaprosił uczestników na kolejne spotkanie naukowe za dwa lata, albowiem międzynarodowa konferencja bohemistyczna w Raciborzu jest imprezą cykliczną. Tegoroczne spotkanie jeszcze raz potwierdziło ciągłość współpracy naukowo-badawczej czeskich i polskich bohemistów.

Justyna Kościukiewicz, Racibórz